

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Δεν φοβάμαι την κρίση όσο υπάρχουν Πανεπιστήμια». Η αισιοδοξία του Μπιλ Γκέιτς πηγάζει από την υψηλή ποιότητα των αμερικανικών Πανεπιστημίων. Ο Γουόρεν Μπάφετ βεβαιώνει πως οι απόφοιτοι των καλών Πανεπιστημίων θα απολαύσουν τους καρπούς της γνώσης τους. Μιλώντας σε φοιτητές του Columbia, συμφώνησαν και οι δύο ότι «αν συνεχίσουμε να επενδύουμε στην επιστήμη και την τεχνολογία, θα ανακαλύψουμε τα εργαλεία για να χτίσουμε ένα καλύτερο μέλλον».

Ισχύει η αισιόδοξη θεώρηση στην Ελλάδα; Καταφέραμε να μην ισχύει! Επί αιώνες, η υψηλή προτεραιότητα στη μόρφωση ήταν το ισχυρό πλεονέκτημα του ελληνικού πληθυσμού, τις τελευταίες δεκαετίες όμως, η χαμηλή ποιότητα παιδείας έγινε το κύριο μειονέκτημα. Η εκπαίδευση όλων των βαθμίδων δεν είναι ποιοτική και χειροτερεύει. Πώς να βελτιωθεί, όταν ο εκπαιδευτικός χώρος, επί χρόνια, αντιστέκεται σθεναρά σε απαραίτητες μεταρρυθμίσεις; Σε όλες τις βαθμίδες του, κυριαρχεί η πεποίθηση πως τα εκπαιδευτικά ιδρύματα υπάρχουν κυρίως για την ευημερία των εκπαιδευτικών. Η εκπαιδευτική πολιτική ταλαιπωρείται επί χρόνια από την ψευδαίσθηση ότι το δημόσιο αγαθό, ήτοι η βελτίωση Νηπιαγωγείων, Δημοτικών Σχολείων, Γυμνασίων, Τεχνικών Σχολών και Πανεπιστημίων, ταυτίζεται με τα συμφέροντα των εργαζομένων σε αυτά. Η δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία των διδασκόντων, ο κρατισμός των εκπαιδευτικών συστημάτων, η ισχύς των συντεχνιών, ο κομματισμός, αλλά και επικρατούσες μυθολογίες περί αντιαυταρχικής εκπαίδευσης, επαναστατικού ρόλου του φοιτητικού κινήματος κ.λπ. ορθώνουν ανυπέρβλητα εμπόδια στις αλλαγές. Πρώτη στην υποβάθμιση η δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά είναι τα Πανεπιστήμια

που βρίσκονται στην αφετηρία του κατήφορου. Συνιστούν βασικό μέρος του προβλήματος παρακμής της χώρας και αδυνατούν, όπως θα όφειλαν, να αποτελέσουν μέρος της λύσης. Αντί να μεταφέρουν στους νέους την αίσθηση μιας σύγχρονης κοινωνίας και να οικοδομούν πύλες εξόδου από τις κρίσεις, έχουν γίνει θερμοκήπια που τις συντηρούν.

Πώς εξορκίζεται η κανονικότητα;

Η λειτουργία των Πανεπιστημίων δεν είναι κανονική. Σχεδόν όλοι οι φοιτητές καθυστερούν να πάρουν το πτυχίο τους. Πολλά άτυχα νέα παιδιά λιμνάζουν στα Πανεπιστήμια, αναζητούν κάποια αυτοεκτίμηση σε χώρους ανομίας και ψευδαίσθησης εξουσίας και καταφεύγουν στις αγκαλιές «παρατάξεων» διαμαρτυρίας που ενδημούν στους πανεπιστημιακούς χώρους. Ένα μεγάλο ποσοστό των φοιτητών δεν ολοκληρώνουν ποτέ τις σπουδές τους. Η ανεργία και η ετεροαπασχόληση των πτυχιούχων είναι υψηλές, όμως οι επιχειρήσεις δεν βρίσκουν προσωπικό κατάλληλο για τις ανάγκες τους. Η φυγή στο εξωτερικό των πιο προικισμένων και των πιο χρήσιμων αποφοίτων είναι τεράστια.

Από την διάνοηση

Η κοινωνία θα έπρεπε να προχωρεί προς την πρόοδο, στηριγμένη στο θεμέλιο μιας διάνοησης αναπαραγόμενης κυρίως μέσα σε ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Σήμερα όμως, ελάχιστοι πανεπιστημιακοί, ακόμα και μεταξύ των πιο αναγνωρισμένων διεθνώς, παράγουν καινοτόμες προσεγγίσεις στο εσωτερικό της χώρας για τα σύγχρονα ζητήματα. Απούσες οι επεξεργασίες ιδεών για το πώς και με ποια εργαλεία θα χτισθεί ένα καλύτερο οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, τεχνολογικό μέλλον. Στα Πανεπιστήμια κυριαρχεί ένα ιδεολογικό μονοπώλιο που, αντί-

θετα με τη θεωρητική ιδέα του πανεπιστημιακού ασύλου περί ελεύθερης διακίνησης απόψεων, εμποδίζει από θέση ισχύος, συχνά με τη βία, τη δημόσια διατύπωση και διάδοση ορισμένων ιδεών. Διεκδικεί μια **Ασυλία μονοπώλιου**, μη επιτρέποντας αντίθετες απόψεις ή έμπρακτες αμφισβητήσεις του. Οι καταδίκες του ρατσισμού, του φασισμού, του καπιταλισμού, του ιμπεριαλισμού κ.λπ. χρησιμοποιούνται ως βολικό πρόσχημα για να δικαιολογείται η δράση των διαφεντευτών, που προστατεύουν και προστατεύονται από το «βαθύ» Πανεπιστήμιο. Π.χ., το μονοπώλιο δεν θα επιτρέψει τη διοργάνωση εντός Πανεπιστημίου εκδηλώσεων για την ενεργό εμπλοκή ιδιωτικών επιχειρήσεων σε εκπαιδευτικά προγράμματα ή για την επιστημονική σύγκριση μεθόδων που χρησιμοποιούν τα φασιστικά ή σοσιαλιστικά ολοκληρωτικά καθεστώτα.

Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης δεν είναι γνήσια, αν δεν στηρίζεται σε ισχυρές γνωστικές βάσεις. Οι προσεγγίσεις της πραγματικότητας θα είναι ρεαλιστικές μόνον αν θεμελιωθούν σε λογική και εμπειρία. Τα Πανεπιστήμια οφείλουν να εφοδιάζουν τους μελλοντικούς επιστήμονες όχι με προκατασκευασμένες συνταγές αλλά με επεξεργασμένα αποτελεσματικά μέσα κατανόησης και αποκρυπτογράφησης του φυσικού και του ανθρωπιστικού κόσμου.

Ωστόσο, «κύκλοι διανόησης» και «άνθρωποι του πολιτισμού», ελάχιστα γνωστοί στη διεθνή αρένα των ιδεών, αλλά με μονοπωλιακή κυριαρχία στην ντόπια ιδεολογικο-φιλοσοφική πραγματικότητα, αναπαράγουν στα Πανεπιστήμια τους επίδοξους «σκεπτόμενους» πολίτες, εφοδιάζοντάς τους με φορτία έωλης εμφυλιοπολεμικής λογικής. Μια σπουδαιοφανής διανόηση, με **Ρετινιά και χολέρα**, αρνείται την αντικειμενική πραγματικότητα, απορρίπτει την αξιοκρατία και χλευάζει την αποδοτικότητα, προτείνοντας ένα είδος κολεκτιβισμού της ποιότητας και είναι

αντίθετη με την πραγματική ισότητα ευκαιριών, ήτοι τη δίκαιη μεταχείριση των ουσιωδώς ομοίων για να γίνεται αποδεκτή η άνιση μεταχείριση των ανομοίων, αντίθετη με πολιτική για τη δημιουργία διανοητικών και επιχειρηματικών ελίτ, αντίθετη με κάθε προώθηση της αριστείας στις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Ανέκαθεν, εξάλλου, η λειτουργία πρότυπων και πειραματικών σχολείων ενοχλούσε τις ιδεολογίες του εξισωτισμού, που πιστεύουν ότι η κοινωνία «δεν χρειάζεται ελιτίστικά σχολεία».

Πριν επτά χρόνια, αναγνωρισμένοι διανοούμενοι, που παλαιότερα είχαν τιμηθεί γενναιόδωρα από τον κόσμο της ανανεωτικής Αριστεράς ή του εκσυγχρονισμού, επέλεξαν, έχοντας ηγετικό ρόλο στην εκπαιδευτική πολιτική, να προσφέρουν θεωρητική νομιμοποίηση σε ένα εγχείρημα, **Η Παιδεία στον...διάλογο**, που με βεβαιότητα οδηγούσε την ποιότητα σε έκπτωση. Δεν ήταν ικανοί ούτε να κατανοήσουν τις παθογένειες της εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων ούτε να προβούν στις απαιτούμενες θεραπευτικές ενέργειες. Μπερδεύοντας την ισότητα στην εκπαίδευση με τον εξισωτισμό προς τα κάτω, αποδέχθηκαν το δικαίωμα στην αμάθεια, προωθώντας το σχολείο της ευκολίας και της ραστώνης. Υπερασπίστηκαν ένα μοντέλο Πανεπιστημίου που είναι θερμοκήπιο εκτροφής της κρίσης, πριμοδοτεί την πνευματική οκνηρία, αποκλείει την κανονικότητα, εξορκίζει την πρωτοβουλία, τη διεπιστημονικότητα και την επιχειρηματικότητα, ήτοι τη σημαντικότερη διέξοδο των αποφοίτων. Απέκλειαν την ηλεκτρονική ψηφοφορία, δηλαδή το καλύτερο εργαλείο πραγμάτωσης της ισότητας, το ανάχωμα κατά της εξουσίας των δυναμικών μειοψηφιών. Πριμοδοτούσαν ομάδες με αυταρχικές πρακτικές που ωθούν στα άκρα συντεχνιακές λογικές, ασκούν απροσημάτιστη βία για να «περιφρουρήσουν» απεργίες, καταλήψεις, αυθαιρεσίες και ανεξέλεγκτα άβατα, διαλύουν συνεδριάσεις των οργάνων διοίκησης και επιβάλλουν «συνδιοίκηση» με τους όρους ενός «βαθέος» Πα-

νεπιστημίου. Στη θέση των αξιολογήσεων αντιπρότειναν μια δήθεν δημοκρατία, έναν κομματικό και συνδικαλιστικό επικαθορισμό της εκπαιδευτικής και διοικητικής ιεραρχίας.

Με επώαση μετριοτήτων

Τα πανεπιστημιακά ιδρύματα υπερηφανεύονται για τους λίγους καλούς αποφοίτους «που διαπρέπουν στο εξωτερικό». Μήπως πράγματι λειτουργούν με υψηλές προδιαγραφές και η κριτική τα αδικεί; Όχι, διότι κύριος σκοπός των Πανεπιστημίων δεν είναι να παράγουν λίγους επιτυχημένους επιστήμονες αλλά πολλά ικανά στελέχη. Ακόμα και σε μέτρια Πανεπιστήμια, ένα ανώτερο 10-20% των φοιτητών έχουν εξαιρετικές δυνατότητες, είναι αφρόκρεμα ικανή να κάνει καριέρα σε έρευνα ή σε εφαρμογές. Από την άλλη, τουλάχιστον ένα 10-20% είναι ακατάλληλοι για σπουδές, θα ήταν προτιμότερο να μην εισάγονται καθόλου στο Πανεπιστήμιο και να τους προσφέρεται διαφορετική μόρφωση ή κατάρτιση, προς όφελος δικό τους και της χώρας. Απομένει όμως ένα μεγάλο ποσοστό, της τάξεως του 60-80%, φοιτητών που είναι ικανοί να ανταποκριθούν σε ποιοτική εκπαίδευση, αρκεί να βρεθούν σε κατάλληλο ακαδημαϊκό περιβάλλον, με αποδοτικούς διδάσκοντες. Τα Πανεπιστήμια οφείλουν να επικεντρώνονται στους πολλούς, να καταβάλλουν σωστή και επίμονη προσπάθεια εκπαίδευσής τους, ώστε να διαμορφώνονται επιστήμονες ικανοί να στελεχώσουν την παραγωγή και τη διοίκηση, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της χώρας.

Η σωστή εκπαίδευση των πολλών που έχουν δυνατότητες προϋποθέτει ότι, μαζί με κάποιους σπουδαίους καθηγητές, επιλέγεται αξιοκρατικά και όλο το διδακτικό προσωπικό. Το **Πελαταιακό Πανεπιστήμιο** πάσχει ως προς τον τρόπο επιλογής των διδασκόντων και, ειδικότερα, του επιστημονικού (γνωστικού) αντικειμένου των θέσεων που προκηρύσσονται, ενώ λείπει

η συνολική στρατηγική. Η ισχύουσα διαδικασία για τον καθορισμό του αντικειμένου ευνοεί επιτηδευμένες μετριότητες, υπονομεύει την προσέλκυση των αρίστων, ιδίως από το εξωτερικό, παρεμποδίζει την ανανέωση και συνεχή προσαρμογή του Πανεπιστημίου στις τρέχουσες επιστημονικές εξελίξεις. Τα επιστημονικά αντικείμενα των θέσεων διαμορφώνονται κατά κανόνα από μικρές κλειστές ομάδες που εξυπηρετούν συντεχνιακές σκοπιμότητες. Μέσα σε προστατευμένους θύλακες στο εσωτερικό του ιδρύματος επωάζονται μετριότητες, προσκολλημένες σε βαρώνους, υποψήφιος για μελλοντικές καθηγητικές θέσεις. Έτσι, τα πανεπιστημιακά Τμήματα λειτουργούν σαν μαγαζάκια. Μόνον αποτελεσματικές μεταρρυθμίσεις θα καταργούσαν τις θεσμικές αιτίες που συντηρούν την πελατειοκρατία.

Με αποστροφή προς τις μεταρρυθμίσεις

Με το **Χούντα στα πανεπιστήμια** προβάλλονται καίριες ρυθμίσεις, οι οποίες θεσπίστηκαν για τα Πανεπιστήμια την περίοδο της δικτατορίας και ισχύουν αναλλοίωτες μέχρι σήμερα. Ούτε φοιτητικές ή συνδικαλιστικές παρατάξεις, ούτε πρυτανικές αρχές, ούτε σύλλογοι πανεπιστημιακών καθηγητών έχουν ζητήσει επί 48 χρόνια την αλλαγή των αναχρονιστικών χουντικών ρυθμίσεων. Προφανώς, το στάσιμο μέτριο Πανεπιστήμιο ταιριάζει στα μέτρα τόσο των πανεπιστημιακών παραγόντων όσο και του πολιτικού συστήματος.

Το ζήτημα είναι αν το Πανεπιστήμιο χρειάζεται επειγόντως μεταρρύθμιση. Φανερό είναι η ανάγκη απομόνωσης του «βαθέος» Πανεπιστημίου. Η συντεχνιακή αντίληψη και ο κομματισμός τροφοδοτούν ακραίες αντιδράσεις, με συνεχείς απεργίες και καταλήψεις και οδηγούν στην αντιδραστική πραγματικότητα του κλειστού Πανεπιστημίου. Ωστόσο, η μέχρι τώρα στάση

των ηγεσιών δείχνει ότι τα Πανεπιστήμια είναι **Συστήματα αυτοσυντηρούμενα**, που δεν μπορούν να επιτύχουν την εξέλιξή τους χωρίς πίεση από εξωτερικούς παράγοντες. Είναι **Δύσκολο στοίχημα** η μεταρρύθμιση Πανεπιστημίων, όπου οι ενεργοί φοιτητές είναι λίγοι, αλλά υπάρχει περίσσεια καθηγητών και διδασκομένων μαθημάτων, καθώς και υπερβολικός αριθμός συνεδριάσεων, εξετάσεων, πανεπιστημιακών κλινικών, μικροσυμφερόντων, βολικών ισορροπιών και υπόγειων συναλλαγών.

Στο τέλος της δεκαετίας του 1970, το ισχυρό αίτημα της αλλαγής κυριάρχησε και στην εκπαίδευση. Οι παλιοί βοηθοί πολέμησαν την έδρα το 1978 και επέβαλαν την αλλαγή του Πανεπιστημίου με το Νόμο 1268/1982. Από τότε κατείχαν εξουσία και κατέλαβαν καθηγητικές θέσεις με διαδικασίες κλειστές και όχι πάντα αξιοκρατικές. Τα πρώτα χρόνια του 21^{ου} αιώνα, αιρετικές ομάδες πανεπιστημιακών τάραξαν τα νερά, αμφισβητώντας την κυριαρχία του δήθεν προοδευτικού συνδικαλισμού, απαιτώντας την πλήρη καταδίκη της βίας στο Πανεπιστήμιο και προβάλλοντας την ανάγκη μεγάλων μεταρρυθμίσεων. Η μεταρρυθμιστική προσπάθεια κατέληξε στην εκπόνηση του νομοσχεδίου Διαμαντοπούλου, το οποίο όμως, πριν πάρει τη μορφή του νόμου 4009/2011, ψαλιδίσθηκε σημαντικά από διαφόρους. Η ήττα της μεταρρύθμισης ολοκληρώθηκε σταδιακά, με διαδοχικές επεμβάσεις από τις κυβερνήσεις μέχρι το 2015 και, κυρίως, με την πλήρη ανατροπή των αλλαγών κατά την περίοδο 2015-2019. Το «βαθύ» Πανεπιστήμιο ήταν και είναι ακόμη πεπεισμένο ότι τίποτα δεν έχει χαθεί, ότι, στις επόμενες εκλογές, ο νέος ριζοσπαστισμός θα επαναφέρει την παλιά τάξη πραγμάτων.

Με την ανομία

Η ποιοτική εκπαίδευση είναι το μοναδικό κλειδί για να περάσει μια χώρα στην εποχή της καινοτομίας, όμως τα Πανεπιστήμια δεν έχουν γίνει πύλες εξόδου από την κρίση. Το δίλημμα είναι ανάμεσα σε **«Βαθύ» και ποιοτικό Πανεπιστήμιο**. Το πρώτο απεχθάνεται την κανονικότητα. Το δεύτερο στηρίζεται στην κανονικότητα, ως βάση για να εξασφαλισθεί η αποδοτικότητα, να ανθίσει η εργατικότητα, να αναδυθούν επιστημονικές εξάρσεις και εμπνεύσεις μέσα από τη δουλειά χιλιάδων φοιτητών και δασκάλων. Ο επαναστατικός ρόλος του Πανεπιστημίου πραγματώνεται όταν η γνώση παράγεται, όχι όταν υπονομεύεται. Η ατιμωρησία, αφήνοντας ασύδοτη την ανομία, τόσο σε ακαδημαϊκό όσο και σε ποινικό επίπεδο, ναρκοθετεί την κανονική παραγωγή και μετάδοση γνώσης. Η εφαρμογή αυστηρών κανονισμών θα μετράζε την ακαδημαϊκή ακαταστασία και η πλήρης δραστηριοποίηση της δημόσιας δύναμης στα Πανεπιστήμια θα προσέφερε δωρεάν προστασία της προσωπικότητας και της ελευθερίας του ατόμου, όπως πρέπει να γίνεται σε κάθε δημόσιο χώρο.

Για να έχουμε ψωμί, παιδεία, ελευθερία, απαραίτητη προϋπόθεση είναι το ανοικτό Πανεπιστήμιο. Το αποκαρδιωτικό θέαμα άδειων αμφιθεάτρων, κλειδωμένων εργαστηρίων, βρώμικων διαδρόμων και λίγων νεαρών που κλείνουν την είσοδο σε όποιον έχει διαφορετική γνώμη συνιστά παρακμιακή κατάσταση, που οδηγεί σε αποτελμάτωση την οικονομία, άρα και την κοινωνία.

Το άλυτο ζήτημα της ανομίας στα Πανεπιστήμια τίθεται στο **Χώροι εσωστρεφούς ανομίας ή αναπτυξιακής εξωστρέφειας**; Τα αστυνομικά τμήματα, αντί να αποτελούν προπύργια ελέγχου της παρανομίας, καταντούν να χρειάζονται προστασία από επιθέσεις. Οι νέοι άνθρωποι θέλουν να βελτιώσουν τον κόσμο, τα Πανεπιστήμια, όμως, αντί να τους δίνουν τα εφόδια, τροφο-

δοτούν την κρίση, ως μοχλός υπανάπτυξης και εσωστρέφειας. Η αποκατάσταση κράτους δικαίου στα Πανεπιστήμια είναι αναγκαία, προφανώς όχι και ικανή, συνθήκη για να πάψουν να είναι οπισθοδρομικά. Κύριο εμπόδιο, η ατιμωρησία. Θα έπρεπε, για κάθε ποινικό αδίκημα να επιβάλλεται ποινική τιμωρία από τη δικαιοσύνη, για κάθε ακαδημαϊκό αδίκημα (όπως η παρεμπόδιση μαθημάτων) να επιβάλλεται αποτελεσματική ακαδημαϊκή τιμωρία.

Οι **Εμπειρίες Πολυτεχνείου** αναφέρονται σε πραγματικά συμβάντα. Τα προκαλούν δράσεις «παρατάξεων», στις οποίες καταφεύγουν για παρηγοριά κυρίως τα παιδιά που δυσκολεύονται να ακολουθήσουν ένα βαρύ πρόγραμμα σπουδών. Παραμυθιάζονται με ανατρεπτικά συνθήματα, αφού οι πανεπιστημιακές συνθήκες λειτουργίας δεν διευκολύνουν την κανονική εκπαίδευση και βλάπτουν προπάντων τους πιο αδύναμους φοιτητές. Επί δεκαετίες, ένα είδος «πανεπιστημιακής αστυνομίας» δρα περιστασιακά, καιροφυλακτεί, κατέχει χώρους, κλειδώνει κτήρια, παραβιάζει πόρτες, κυνηγά καθηγητές, εμποδίζει μαθήματα και εργαστήρια, απαγορεύει μη αρεστά ερευνητικά προγράμματα, διώχνει ανεπιθύμητους προσκεκλημένους ομιλητές, διακόπτει συνεδριάσεις πανεπιστημιακών οργάνων. Τα **Πανεπιστημιακά «άβατα»**, σε ΕΜΠ, Αριστοτέλειο, Καποδιστριακό, Οικονομικό, Πάντειο κ.λπ. είναι χώροι κατελημμένοι, άσχημοι και επικίνδυνοι, όπου η ανομία με πολιτικό προσώπιο και η κοινή εγκληματικότητα γίνονται συγκοινωνούντα δοχεία. Η εμπορία ναρκωτικών είναι κοινός τόπος σε ανεξέλεγκτους μεγάλους πανεπιστημιακούς χώρους, ενώ κατά καιρούς έχουν αναφερθεί και άλλα κακουργήματα, όπως βιασμοί. Συχνά, άτομα οπλισμένα με «μολότωφ» βγαίνουν από το Πολυτεχνείο της Πατησίων, ρίχνουν εμπρηστικά μπουκάλια σε αστυνομικούς και επιστρέφουν στο «άβατο» για να φτιάξουν νέες «μολότωφ».

Όταν το σκοτάδι πέφτει πριν τελειώσουν τα χειμερινά απογευματινά μαθήματα στην Πολυτεχνειούπολη Ζωγράφου, οι φοιτήτριες πρέπει να την διασχίζουν πολύ προσεκτικά, μέχρι να φθάσουν στον ασφαλή δημόσιο δρόμο.

Η **Πανεπιστημιακή καταληψία** περιγράφει τη διαδικασία καταλήψεων, αποκλεισμών κ.λπ. που καθορίζονται από μια χούφτα ενεργών στελεχών. Ο οργανωτικός μάντας μεταβιβάζει τις προσυμφωνημένες αποφάσεις στα μέλη της παράταξης, που υποτίθεται ότι αποφασίζουν κατά τη συνέλευση. Στα απλά μέλη απομένει η γοητεία πως οι τύχες των πολλών είναι στο δικό τους χέρι, χωρίς σκέψη και χωρίς κόπο. Οι δε πανεπιστημιακές αρχές προτιμούν να δείχνουν άμετρη επιείκεια στους καταληψίες, αδιαφορώντας αν έτσι βλάπτουν το επίπεδο των σπουδών.

Με την αβουλία των πρυτανικών αρχών

Τα προβλήματα των ελληνικών Πανεπιστημίων είναι κυρίως θεσμικά και λιγότερο ανθρωπολογικά. Δεν οφείλονται τόσο σε έλλειψη ικανότητας των μονοπρόσωπων εκτελεστικών οργάνων, όπως ο πρύτανης και ο κοσμήτορας, όσο σε απηρχαιωμένους και αντιαναπτυξιακούς κανόνες λειτουργίας. Είναι όμως γεγονός ότι διαχρονικά οι πανεπιστημιακές ηγεσίες παρεμποδίζουν ή δεν διευκολύνουν τις αναγκαίες αλλαγές. Σε πολιτικό επίπεδο, το συντηρητικό πλαίσιο οικοδομείται με ένα μείγμα εθνολαϊκιστικών θέσεων που στηρίζουν οι συμμαχίες Λαϊκής Δεξιάς και Άκρας Αριστεράς, συνδικαλιστών, φοιτητοπατέρων και αρκετών διδασκόντων, όπως εξηγείται στο **Πανεπιστήμια: τι φταίει;** Έτσι κερδίζονται πρυτανικές εκλογές και συνδικαλιστικοί σύλλογοι, με κύρια επιδίωξη την ανάσχεση της όποιας μεταρρύθμισης. Οι απόπειρες θεσμικών αλλαγών απορρίπτονται, αντιμετωπίζοντας συμπαγές μέτωπο από το «βαθύ» Πανεπιστήμιο. Ακόμα και τεχνικές μεταρρυθμίσεις, που θα διευκό-

λυναν σημαντικά την οικονομική διαχείριση, αντιμετωπίζονται αρνητικά, όπως π.χ. η ίδρυση ειδικού νομικού προσώπου για τα οικονομικά των ερευνητικών προγραμμάτων. Βέβαια, αυτό θα στερούσε από κάθε μελλοντικό πρύτανη τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί τα κονδύλια κατά το δοκούν...

Σε πολλούς από τους νυν ή πρώην πρυτάνεις, αντιπρυτάνεις, κοσμήτορες, προέδρους κ.λπ. θα πρέπει να τεθούν τα **Ερωτήματα προς πρυτάνεις**, ώστε κάποτε να εξηγήσουν: Γιατί ανέχονται επί χρόνια σε συνεδριάσεις συγκλήτων ή άλλων οργάνων την παράνομη παρουσία απρόσκλητων ατόμων που με φωνασκίες και τραμπουκισμούς επιβάλλουν αποφάσεις ή παρεμποδίζουν τη λήψη μη αρεστών αποφάσεων; Γιατί παραβλέπουν την παράνομη, προσωρινή ή μόνιμη, κατοχή πανεπιστημιακών χώρων από μειοψηφικές ομάδες και την παρεμπόδιση πρόσβασης όσων σπουδαστών ή εργαζομένων δεν συμφωνούν με αυτές; Γιατί δεν καλούν τη δημόσια δύναμη να επέμβει όταν μέσα σε πανεπιστημιακούς χώρους ασκείται βία ή τελούνται παράνομες πράξεις; Γιατί θεωρούν αδιανόητο να καταγγείλουν, έστω και εκ των υστέρων, τις διαπραττόμενες παρανομίες; Γιατί δεν χρησιμοποιούν το όπλο της παραίτησης για να αναδείξουν τα προβλήματα; Γιατί πολλά Συμβούλια Ιδρύματος, που θα έθιγαν χρόνιες αγκυλώσεις, αντιμετώπισαν την έμπρακτη κωλυσιεργία των πρυτανικών αρχών; Είναι γεγονός ότι, επί δεκαετίες, οι διοικήσεις των Πανεπιστημίων έχουν συνηθίσει να μην διαχωρίζουν την ανομία από την κανονική λειτουργία των ιδρυμάτων.

Με απηρχαιωμένους και αντιαναπτυξιακούς κανόνες λειτουργίας

Είναι αδιανόητο να μην είναι τα Πανεπιστήμια στενά συνδεδεμένα με την οικονομία και την κοινωνία. Τα Πανεπιστήμια δεν υπάρχουν για να απεργάζονται δήθεν επαναστατικές ανατρο-

πές αλλά για να καλλιεργούν την επιστημονική γνώση και, μέσω αυτής, να προωθούν την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική πρόοδο. Χαρακτηριστική περίπτωση, ο κεντρικός ρόλος του Μετσόβιου Πολυτεχνείου στη μεταπολεμική και μετεμφυλιακή ανασυγκρότηση της χώρας. Για να στερεωθεί ο ρόλος των Πανεπιστημίων, χρειάζεται να καθοδηγούνται από ανθρώπους στενά συνδεδεμένους με το αναπτυξιακό γίγνεσθαι. Η εκπόνηση στρατηγικής από εξέχοντες εκπροσώπους της αγοράς και της κοινωνίας των πολιτών, προερχόμενους από τον ελληνικό και τον διεθνή χώρο, είναι απαραίτητη, δεν συναντά όμως την επιδοκιμασία πολλών Ελλήνων καθηγητών. Τα Συμβούλια Ιδρύματος, που επρόκειτο να παίξουν στρατηγικό ρόλο, θεσπίστηκαν με τη μεταρρύθμιση που όρισε το νομοσχέδιο Διαμαντοπούλου. Ωστόσο, η ψαλιδισμένη μορφή του κατέληξε στον νόμο 4009/2011, που επέτρεψε στους πρυτάνεις να τον σαμποτάρουν. Οι κυβερνήσεις μέχρι το 2015 και, κυρίως, η λαίλαπα της περιόδου 2015-2019 αποψίλωσαν και τελικά σάρωσαν τις αλλαγές. Το «βαθύ» Πανεπιστήμιο πολέμησε πάνω απ' όλα το Συμβούλιο Ιδρύματος, ξέροντας ότι από αυτό κυρίως κινδυνεύει το status quo. Οι επόμενες υποσχέσεις περί μεταρρύθμισης της Ανώτατης Εκπαίδευσης κατέληξαν στον νόμο 4957/2022, που περιέχει πολλές θετικές προτάσεις αλλά δεν συγκροτεί ένα σχέδιο για άρση της ανομίας και αφαίρεση των θεσμικών δυνατοτήτων του «βαθέος» Πανεπιστημίου. Απέχει πολύ από τη σημαντική πρόταση «Σχέδιο Δράσης για το πανεπιστήμιο του 2030», που, λίγο πριν, είχε εκπονήσει αξιόλογη επιστημονική επιτροπή ακαδημαϊκών από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Ο νόμος 4957/2022 ορίζει έναν πρωτοφανή και συχνά αδιέξοδο τρόπο επιλογής του πρύτανη. Κυρίως, όμως, δεν θεσπίζει σωστό Συμβούλιο Ιδρύματος, αντίθετα το υποβαθμίζει σε ένα ταπεινό μείγμα αντιμαχόμενων ομάδων εκλεκτόρων. Ο εμβληματικός

θεσμός εκφυλίζεται όταν, αντί τα Συμβούλια Ιδρύματος να αποτελούνται από εξέχοντα πρόσωπα που ελέγχουν και αντισταθμίζουν την εκτελεστική εξουσία των μονοπρόσωπων πανεπιστημιακών οργάνων, περιέχουν πρόσωπα επιλεγμένα με κριτήριο την υποστήριξη στον Α ή στον Β υποψήφιο πρύτανη. Προφανώς, με αυτούς τους όρους, εφόσον δεν τους δίνεται σοβαρός ρόλος στο ίδρυμα, δεν θα προσέλθουν ως μέλη των Συμβουλίων πρόσωπα με σημαντική ακαδημαϊκή, επιχειρηματική ή άλλη δράση, που η συμβολή τους στη διαμόρφωση στρατηγικής του Πανεπιστημίου θα ήταν πολύτιμη. Ωστόσο, αυτή η απώλεια κάθε άλλο παρά ενοχλεί τα πανεπιστημιακά κατεστημένα, αφού η είσοδος στη διοίκηση του Πανεπιστημίου ικανών προσώπων με ίδια γνώση και άποψη θα συνιστούσε επίφοβο κίνδυνο. Για να γίνει η μεταρρύθμιση ριζική, μάλλον θα έπρεπε όλα τα μέλη των Συμβουλίων να ήταν προσωπικότητες εκτός Πανεπιστημίου, από την Ελλάδα ή το εξωτερικό, πράγμα που θα υποχρέωνε τα Πανεπιστήμια να ξεφύγουν από τον εναγκαλισμό της συντηρητικής εσωστρέφειας. Η εκλογή των μελών από αρμόδιο πανεπιστημιακό σώμα θα κάλυπτε την περίφημη απαίτηση αυτοδιοίκησης των Πανεπιστημίων.

Η αντίδραση από τα πανεπιστημιακά κατεστημένα κατά των Συμβουλίων Ιδρύματος ήταν ηχηρή. Ο νόμος 4009/2011 δεν εφαρμόστηκε, με συνδρομή δεξιών και αριστερών αντιδραστικών δυνάμεων. Ακόμη και πολιτικά πρόσωπα που κατείχαν υπουργικές θέσεις σε κυβερνήσεις μεταρρυθμιστών πρωθυπουργών έδωσαν ανεργάτιστες **Συμβουλές για Συμβούλια...**, προτείνοντας επί της ουσίας τη διαίωνιση της παθογένειας των Πανεπιστημίων. Ισχυρίζονται ότι τα σημερινά ελληνικά Πανεπιστήμια δεν είναι κέντρα ανομίας αλλά συνιστούν ελεύθερους χώρους γέννησης και διάδοσης ιδεών. Αγνοούν ότι αντιδραστικοί κύκλοι φοιτητοπατέρων και «παρατάξεων», συνδικαλιστών,

«προοδευτικών» διανοουμένων και ισχυρών καθηγητών που βολεύονται με τη στασιμότητα επιδιώκουν τη διαίωνιση μιας θλιβερής κατάστασης, όπου το «βαθύ» Πανεπιστήμιο συγκυβερνά, η πλειονότητα των φοιτητών λιμνάζει, η ανομία βασιλεύει, τα διάφορα επιστημονικά «μαγαζάκια» και «καπετανάτα» κινούνται ανεξέλεγκτα.

Με παθογένεια σε όλη την κλίμακα
των εκπαιδευτικών βαθμίδων

Κύριος σκοπός της παιδείας δεν είναι η κατάρτιση ούτε η συσσώρευση άγονης γνώσης, αλλά η διαμόρφωση εργαλείων λογικής ερμηνείας της σύνθετης φυσικής και πολιτιστικής πραγματικότητας. Ο **Άτολμος Διαφωτισμός** αναφέρεται στην καλλιέργεια από την εκπαίδευση μιας ανάδελφης εθνικής ταυτότητας, εχθρικής προς τον ρασιοναλισμό και τη Δύση. Παράλληλα, το θεσμικό καθεστώς της πλούσιας θρησκευτικής κατήχησης στα σχολεία υψώνει ισχυρά αναχώματα στην εκκοσμίκευση. Ακόμα και η τριτοβάθμια εκπαίδευση εμφανίζει τέτοια συμπτώματα.

Με **Άπορη εκπαίδευση, απορημένη παιδεία**, οπισθοδρομικές δυνάμεις καλλιεργούν τη διεύρυνση του χάσματος με τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα. Ο ρόλος της Εκκλησίας, καθοριστικός για τον ελληνοχριστιανικό και εθνοκεντρικό προσανατολισμό της εκπαίδευσης, γίνεται σιωπηρά ανεκτός από πολλές διαφορετικές ιδεολογικές αποχρώσεις. Ταυτόχρονα, το μεγάλο ποσοστό παιδιών μεταναστών στις κατώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες, χωρίς την κατάλληλη μέριμνα, απειλεί να τινάξει στον αέρα κάθε ποιοτική παιδαγωγική προσπάθεια.

Ένας λαός που επενδύει στο μέλλον θα έπρεπε να θέτει τη μόρφωση σε πολύ υψηλή προτεραιότητα, πάνω ακόμα και από την άμυνα ή την υγεία. Η έκταση του αδιεξόδου στον χώρο της εκπαίδευσης, που **Δεν μας μορφώνει αλλά μας εξοντώνει**, δεν

φαίνεται να είναι αντιληπτή από την κοινωνία, ειδικότερα από πολλούς γονείς, εκπαιδευτικούς, πολιτικούς, δημοσιογράφους ή κουρασμένους διανοουμένους.

Σε Πανεπιστήμια και σχολεία, ένας πρωτόγονος φονταμενταλισμός «παρατάξεων», σε συνδυασμό με αδίστακτους επαγγελματίες συνδικαλιστές του εκπαιδευτικού χώρου, σπρώχνουν την οξύτητα στα άκρα. Τελικό αποτέλεσμα μια αυτοκαταστροφική αντιπαράθεση και η κατάρρευση της δημόσιας εκπαίδευσης. Οι **Απαίδευτοι σωτήρες** της παιδείας δεν αντιλαμβάνονται πως η δυσκολία προώθησης επιτυχημένων υποδειγμάτων από ευρωπαϊκές χώρες σκοντάφτει τόσο στην ανάγκη υψηλής χρηματοδότησης όσο και στις δεσμεύσεις από το άρθρο 16 και τα ποικίλα συνδικαλιστικά, φοιτητικά, εκκλησιαστικά και άλλα κατεστημένα.

Αρκετά μεταπτυχιακά προγράμματα παράγουν άξιους αποφοίτους, οι οποίοι όμως απευθύνονται σε μια αγορά που δεν λειτουργεί με αξιοκρατία και δεν περιμένει πολλά από τη γνώση. Ο **Νέος, μεταπτυχιακός, ψάχνει...** αλλά ασφυκτιά σε μια κοινωνία με παραδοσιακή φατριακή δομή, που λειτουργεί όπως στον Μεσαίωνα, κατακερματισμένη σε ποικίλα αθροίσματα μικρών κοινοτήτων με συγγενείς, συγχωριανούς, συντεχνίες, κομματικούς οπαδούς ή κολλητούς. Οι περισσότεροι από τους μεταπτυχιακούς αποφοίτους αναγκαστικά θα ψάξουν να βουλευτούν κάπου ή θα βρουν απασχόληση άσχετη με τις σπουδές τους. Κατά κανόνα θα αποδώσουν πολύ λιγότερο σε σύγκριση με την πολυετή μόρφωσή τους. Αντίθετα, αυτοί που δεν θα επιμείνουν ελληνικά θα διεκδικήσουν στο εξωτερικό υλικές και διανοητικές αμοιβές ανάλογες με την αξία τους και την προσπάθεια που καταβάλλουν. Ο τόπος τους ωστόσο θα χάνει ικανά στελέχη, απωθώντας με ανορθολογική ελαφρότητα το πιο πολύτιμο δυναμικό του.

Αναζητώντας τελεσφόρες κατευθύνσεις

Χρειάζεται μακρά περίοδος κανονικότητας, με πολιτική σταθερότητα που θα επέτρεπε αποφασιστικές αλλαγές προς τελεσφόρες κατευθύνσεις, ώστε να γίνουν τα ελληνικά Πανεπιστήμια ισάξια της διεθνούς θέσης της χώρας. Από δεκαετίες εκκρεμούν εμβληματικές μεταρρυθμίσεις, τις οποίες θα στήριζε μεν η κοινωνία που χρηματοδοτεί, παρεμποδίζουν δε το «βαθύ» Πανεπιστήμιο και πανεπιστημιακές ηγεσίες. Αναγκαία η εξάλειψη της ανομίας στους πανεπιστημιακούς χώρους, η αντικατάσταση των Τμημάτων από ευέλικτα Προγράμματα Σπουδών εντός πανεπιστημιακών Σχολών, η θέσπιση σωστών Συμβουλίων Ιδρύματος ως εποπτικά και ελεγκτικά όργανα που θα χαράσσουν την στρατηγική του Πανεπιστημίου, με κυριαρχία εξωτερικών μελών.

Η διανοητική ανάταση και η υλική ευεξία της κοινωνίας απαιτούν η λειτουργία των πανεπιστημίων να ακολουθεί προδιαγραφές φαρμακείων. Το **Πανεπιστήμιο-φαρμακείο** διημερεύον και διανυκτερεύον όλα τα 24ωρα του έτους, χαρακτηρίζεται από ημερομηνίες λήξης. Λήξη για τις γνώσεις, τη διδασκόμενη ύλη και τα αντικείμενα μελέτης που ακολουθούν τις επιστημονικές εξελίξεις, λήξη για τις θητείες διδασκόντων και ερευνητών που παρατείνονται μόνον μετά από ανανέωση των επιστημονικών αντικειμένων τους, λήξη για τους σπουδαστές μετά από εύλογο χρόνο. Γίνονται δεκτά μόνον άτομα εργατικά και ικανά που αγαπούν το ίδρυμα, φροντίζουν για την αποδοτική λειτουργία του, θεωρούν την αισθητική των χώρων αντικείμενο άμιλλας. Βία, κινήματα, επιβολές απόψεων, διεκδικήσεις με ταξικά, πολιτικά, κοινωνικά, θρησκευτικά, σεξουαλικά αιτήματα και γενικώς κονσερβαρισμένες συνταγές δεν ευδοκιμούν. Οι απόφοιτοί του σχηματίζουν την αξιοκρατικά επιλεγμένη κοινωνική ελίτ.

Στο **Συγγνώμη, κύριε τεχνοκράτη** αναδεικνύεται ο οφειλόμενος σεβασμός στους σοβαρούς ανθρώπους που ξενυχτούν μελετώντας, μετρώντας, υπολογίζοντας... Μια τυφλή αντίθεση στην τεχνοκρατία έχει αναπτυχθεί από δεκαετίες, με αφορμή τη χρήση ορισμένων επικίνδυνων τεχνολογιών. Η καταδίκη όσων τεχνοκρατών ανακατεύονται με ζητήματα πέρα από τα αντικείμενα που γνωρίζουν δεν δικαιολογεί την απαξίωση της επιστημονικής και τεχνικής γνώσης, που καταλήγει σε ριζοσπαστική απόρριψή της από πολλούς διανοούμενους και «ανθρώπους του πολιτισμού». Έτσι φθάνει να υπονομεύεται η αριστεία, να αναδύονται καταπιεσμένα συμπλέγματα που αφθονούν σε ημιμαθή λαϊκά στρώματα, να ωθείται ο «κακός μαθητής» στην εκδίκησή του. Δεν λείπουν, βέβαια, οι κοινωνικοί κίνδυνοι από την τεχνοκρατική υπεροψία όποιου αγνοεί τα όρια της γνώσης του, είναι όμως επίσης επικίνδυνη η αυταπάτη των ημιμαθών που ζητούν να εισακούονται για επιστημονικά ζητήματα.

Τα ελληνικά ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης εμφανίζουν σοβαρές δυσλειτουργίες. Αν πάψει η ανομία και γίνει αποτελεσματικός ο τρόπος διοίκησης, αν αποκτήσουν μη γραφειοκρατική οικονομική διαχείριση και αντιστοιχεί το παραγόμενο αποτέλεσμα στο δημόσιο χρήμα, συμπεριλαμβανομένων των μισθών, που ξοδεύουν, τότε θα διαμορφωθούν προϋποθέσεις για υψηλή απόδοση σε παραγωγή και μετάδοση γνώσης. Για να γίνουν στα **Πανεπιστήμια: βήματα προς ένα φιλελεύθερο πρόγραμμα**, χρειάζεται αποφασιστική ώθηση αποδοτικότητας, ένα μοντέλο οργάνωσης της ανώτατης εκπαίδευσης που θα έδινε πλήρη διοικητική και οικονομική αυτονομία στο κάθε ίδρυμα και θα ωθούσε την ανάπτυξη ανταγωνισμού μεταξύ των αυτόνομων ιδρυμάτων, με ισχυροποίηση των καλύτερων και παρακμή κάποιων. Τα όμοια πτυχία διαφορετικών ιδρυμάτων θα είχαν πλέον άνιση αξία στην αγορά εργασίας.

Στο **Πανεπιστημιακά Τμήματα, μια ρίζα κακοδαιμονίας** αναλύεται πώς η κατάργηση των Τμημάτων και των Τομέων είναι αναγκαία για τη ριζική ανανέωση των Πανεπιστημίων. Εντυπωσιάζει αρνητικά η λίστα των περίπου 130 διαφορετικών πτυχίων ελληνικών Πανεπιστημίων, με ισάριθμες, συχνά επιτηδευμένες, ονομασίες Τμημάτων, ενώ πολλά πτυχία έχουν μηδαμινό αντίκρισμα στην αγορά εργασίας. Χρειάζεται απαραίτητως αντικατάσταση των Τμημάτων από ευέλικτα Προγράμματα Σπουδών που θα διευκολύνουν την επικοινωνία ανάμεσα σε γνωστικά πεδία, θα προσαρμόζονται στην εξέλιξη επιστήμης και τεχνολογίας και στις ανάγκες της αγοράς. Παράλληλα, για να ανταποκρίνεται η εκπαίδευση στις ειδικές κλίσεις και στα ενδιαφέροντα των νέων ανθρώπων, ο φοιτητής θα μπορεί να μετακινείται μεταξύ διαφορετικών Προγραμμάτων Σπουδών ή και να διαμορφώνει ένα ατομικό πρόγραμμα με διευρυμένες επιλογές μαθημάτων.

Είναι απαραίτητη η ορθολογική συγχώνευση και αναδιοργάνωση των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. **Για ένα σοφότερο «Σχέδιο Αθηνά»**, προτείνονται συγκέντρωση Τμημάτων και Σχολών κάθε ιδρύματος σε μία ή το πολύ δύο πόλεις, περιορισμός και εκσυγχρονισμός των γνωστικών αντικειμένων, αντιστοίχιση του αριθμού των εισακτέων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, στενή σύνδεση της τριτοβάθμιας τεχνολογικής με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αξιοποίηση του προσωπικού και των υποδομών στο πλαίσιο ενός ενιαίου χώρου ακαδημαϊκής και τεχνολογικής εκπαίδευσης και έρευνας. Έτσι θα επιτευχθεί στροφή της ελληνικής κοινωνίας προς την ενίσχυση της παραγωγικής προσπάθειας, της βιομηχανικής ανάπτυξης και της καινοτομίας. Η λογική του εκσυγχρονισμού θα έπρεπε να ξεπεράσει ακόμα και τη μυθολογία του εξεγερμένου Πολυτεχνείου. Η παραμονή των ιστορικών κτηρίων σε άθλια κατάσταση δεν

είναι άσχετη από την επιθυμία διατήρησης μιας αδιέξοδης μνήμης. Έτσι όμως ένα κέντρο καινοτομίας μετατρέπεται σε μνημείο εξέγερσης εναντίον του κοινωνικού μοντέλου που παράγει την καινοτομία. Η αποφασιστική απάντηση στο δίλημμα **Πολυτεχνείο ή Μουσείο;** θα έδινε οριστική λύση σε μια κατάσταση όπου η ανομία εμμένει και συνεχώς επιστρέφει και καταστρέφει.

Με τη διαδικασία ηλεκτρονικής ψηφοφορίας για την εκλογή των Συμβουλίων Ιδρύματος, παρά τις σφοδρές αντιδράσεις, αναδείχθηκε **Μια μεταρρυθμιστική σπίθα** στα ελληνικά Πανεπιστήμια. Ξεπερνώντας το παραδοσιακό συντηρητικό συντεχνιακό σύστημα, κινητοποιήθηκε μια υπαρκτή, σιωπηλή αλλά ισχυρή πλειοψηφία ακαδημαϊκών δασκάλων, η οποία δεν εκδηλώνεται στον δημόσιο χώρο. Αποφάσισε να υιοθετήσει τη μεταρρυθμιστική λογική και να συμμετάσχει σε μια απλή διαδικασία εκλογής, απορρίπτοντας τη σκοταδιστική πραγματικότητα του κλειστού Πανεπιστημίου. Η παρουσία της ήταν εντυπωσιακή, αν και, στο τέλος, ηττήθηκε. Οι υπάρχοντες πρυτάνεις του 2013 εμπόδισαν την αποτελεσματική λειτουργία πολλών Συμβουλίων Ιδρύματος, μια νέα συντήρηση κυριάρχησε και το «βαθύ» Πανεπιστήμιο εξακολούθησε να καθορίζει την ατζέντα. Αργότερα, όταν η μεταρρυθμιστική προσπάθεια επανήλθε, το προτεινόμενο πολιτικό πρόγραμμα κήρυξε μεν την παιδεία ως τη μεγαλύτερη επένδυση για τη χώρα, δεν μπόρεσε όμως να αγνοήσει διάφορες ομάδες πίεσης. Οι μεγάλες πολιτικές δυνάμεις εξακολουθούν να μην τηρούν τις αναγκαίες αποστάσεις από τις εκπαιδευτικές συντεχνίες και τη συνδικαλιστική λογική, άρα **Χρειάζονται περισσότερα!**

Η κατάργηση του άρθρου 16 του Συντάγματος είναι **Η μητέρα των μεταρρυθμίσεων**. Η διατήρηση ενός χουντικού άρθρου, πνευματικού τέκνου των πιο συντηρητικών δυνάμεων του τόπου, στα δημοκρατικά Συντάγματα έχει ως βασικό στόχο την αποφυ-

γή επικίνδυνων νεωτερισμών που μπορεί να φέρουν οι ανεξέλεγκτοι ιδιώτες. Η εκπαίδευση κάθε βαθμίδας ελέγχεται και προστατεύει ελληνορθόδοξα και εθνικιστικά αφηγήματα, εξασφαλίζοντας την «ηθική και πνευματική αγωγή» και την «ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης». Στο πεδίο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η παροχή του δημόσιου αγαθού της μόρφωσης σε όλους προβάλλεται ως πρόσχημα για την απαγόρευση ίδρυσης Πανεπιστημίων από ιδιώτες. Προφανώς, βέβαια, θα αρκούσε η κάλυψη με υποτροφίες των διδασκτρων των οικονομικά αδύναμων φοιτητών! Είναι φανερό πως στον χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ο ρόλος του άρθρου 16 είναι να εμποδίζει την ιδιαίτερα θετική συμβολή της ανάπτυξης ανταγωνισμού μεταξύ κρατικών και μη κρατικών Πανεπιστημίων. Παράλληλα με τον απαραίτητο ανταγωνισμό, εξαιρετικά χρήσιμο θα ήταν να δημιουργηθούν προϋποθέσεις συνεργασίας μεταξύ τους, με κοινή χρήση των υπαρχουσών υποδομών. Τα κρατικά Πανεπιστήμια διαθέτουν τεράστιες κτηριακές εγκαταστάσεις, εργαστήρια κ.λπ. που γενικώς υποαπασχολούνται. Η μίσθωσή τους, με τους κατάλληλους όρους, για ορισμένες μέρες και ώρες, από τα μη κρατικά θα έδινε μια πηγή εσόδων διόλου ευκαταφρόνητη στα κρατικά Πανεπιστήμια. Τι ώθηση για την ανάπτυξη της χώρας, ένας ιδανικός συνδυασμός δραστήριων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων όπου τα φώτα δεν θα σβήνουν ποτέ.

Στο ερώτημα **Διορθώνεται το χάλι των Πανεπιστημίων;** δίνουν απάντηση συγκεκριμένες προτάσεις: αλλαγή τρόπου διακυβέρνησης των ιδρυμάτων, δημιουργία Προγραμμάτων Σπουδών στη θέση των Τμημάτων, παύση επώασης μετριοτήτων που καταλαμβάνουν καθηγητικές θέσεις, σωστή σύνθεση και ουσιαστικός ρόλος του Συμβουλίου Ιδρύματος, σωστή επιλογή και ισχυρά αντίβαρα για τα μονοπρόσωπα εκτελεστικά όργανα, καθορισμός του ρόλου των, εκτός του Συμβουλίου, πολυπρόσωπων οργάνων

και των εκπροσώπων φοιτητών και υπαλλήλων, επιλογή των θέσεων διδασκόντων με αξιοκρατία και εναρμόνιση με τη συγκεκριμένη στρατηγική του ιδρύματος, απρόσκοπτη ασφαλής λειτουργία των ιδρυμάτων. Υπάρχουν βέβαια πολλοί διανοούμενοι ή διαμορφωτές της κοινής γνώμης που ακόμα εξακολουθούν να μην βλέπουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ως μέσα ανάπτυξης γνώσης και καινοτομίας, αλλά μάλλον ως τόπους καλλιέργειας αναταραχής και κοινωνικής ανατροπής.

Τρία **Μη στερητικά Α**, ήτοι Αριστεία-Αξιολόγηση-Απόδοση θα είναι οι κατευθυντήριες γραμμές ενός μελλοντικού μεταρρυθμιστή υπουργού Παιδείας. Αφαιρώντας μερικά υπάρχοντα στερητικά «α» της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, όπως άνομη, ασυναφής, ατελέσφορη, θα ανοίξει ο δρόμος προς την αντιστροφή της προϊούσας παρακμής της. Πάντως, η εμπειρία των αποπειρών που έγιναν τις δύο τελευταίες δεκαετίες δεν είναι ενθαρρυντική. Τόσο το εκτεταμένο μέτωπο παρατάξεων, συνδικάτων και πανεπιστημιακών αρχών υπέρ της στασιμότητας όσο και η διστακτικότητα των κυβερνήσεων που επιχειρούν αλλαγές παρεμποδίζουν αποτελεσματικά κάθε ουσιαστική μεταρρύθμιση. Για να προχωρήσει, θα χρειαζόταν ενεργό στήριξη από μια διαφορετική κοινωνία που, αντί της υστερικής αγανάκτησης, θα αναζητούσε ευνομία, αξιοκρατία και παραγωγικότητα.

Η γνώμη ενός εξωτερικού μέλους Συμβουλίου

Πολλά σημαντικά άρθρα για την παρακμή της παιδείας και, ειδικότερα, για την κατάντια των ελληνικών Πανεπιστημίων έχουν γραφεί τα τελευταία χρόνια. Παρατίθεται ένα από τα καλύτερα, ως **Επιμύθιο: Η μαρτυρία ενός καθηγητή από το εξωτερικό**. Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου του Maryland Αντώνης Εφραιμίδης, πρώην μέλος του Συμβουλίου Ιδρύματος

του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, συγκλονίζει με ένα διεισδυτικό και γλαφυρό μοιρολόι περί του μέλλοντος της πατρίδας του μέσα από τον φακό της εκπαίδευσης στα ΑΕΙ. Απελπίζεται από τη διαστροφή των εννοιών της δημοκρατίας και του ρόλου των σχολείων και Πανεπιστημίων, τις καταλήψεις, την άνοδο της αλητείας σε ηγετικές θέσεις, την παραφθορά της εκπαιδευτικής διαδικασίας, το μουντζούρωμα κάθε τετραγωνικού μέτρου λευκού τοίχου, τις ύβρεις, τους προπηλακισμούς καθηγητών, την απαξίωση του διδακτικού και ερευνητικού έργου. Θεωρεί την ατιμωρησία ως βασική αιτία της παρακμής. Πιστεύει ότι, ανεξάρτητα από πολιτικές τοποθετήσεις, όσοι ανήκουν στο «βαθύ» πανεπιστημιακό κατεστημένο δεν θέλουν Συμβούλια, ούτε αξιολογήσεις ούτε ανεξάρτητη εποπτεία. Δεν ενδιαφέρονται αν η στάση τους βυθίζει τα Πανεπιστήμια, που παρουσιάζουν μια όψη θλιβερή και βαλτώνουν σε χαμηλές θέσεις στη διεθνή κατάταξη. Όταν ο Αντώνης Εφραιμίδης μιλάει γι' αυτά σε συναδέλφους του στο εξωτερικό, δεν τον πιστεύουν. Τα διηγείται λοιπόν γραπτά, θρηνώντας για τις μάταιες προσπάθειες και τη χαμένη ελπίδα.

Λατρεία παιδείας

Θανάσιμα αμαρτήματα ματαιώνουν τις προσπάθειες για αποδοτική παραγωγή, μετάδοση και αξιοποίηση της γνώσης. Ειδικότερα τα Πανεπιστήμια, είναι δυνατόν να προοδεύσουν με απέχθεια προς την κανονικότητα; Με ατιμωρησία, ακαλαισθησία, παρελθοντολογία, ιδεοληψίες, βολικούς μύθους, ρετάρια πολιτικής ορθότητας, περιφρόνηση της ποιότητας, αδιαφορία για μόρφωση ουσίας; Είναι πασιδήλο ότι ένα ατελέσφορο εκπαιδευτικό σύστημα δεν θα διαμορφώσει συνθήκες για τη δημιουργία του Παρθενώνα, του Άμλετ ή της Ενάτης Συμφωνίας, για τις

εφευρέσεις της τυπογραφίας, των χημικών λιπασμάτων, των μικροεπεξεργαστών ή του Voyager. Θα αδυνατεί όμως και να διαμορφώνει στιβαρά στελέχη για να πλαισιώνουν τα καρποφόρα ανθρώπινα έργα και τη γενική πορεία προς πρόοδο και ευημερία. Μόνον η γόνιμη λειτουργία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων θα αναδείξει και θα προωθήσει όσους είναι ικανοί και εργατικοί. Ο λάτρης της παιδείας Γεώργιος Παπανδρέου έλεγε, το 1957: *Τότε υπάρχει αληθής δικαίωσις της Δημοκρατίας, όταν δια της αναδείξεως των αρίστων εκ των κόλπων της, γίνη αληθής Αριστοκρατία. Μόνον τότε η Δημοκρατία ευρίσκει δικαίωσιν, όταν καταστή εις την πράξιν Αριστοκρατία: Όταν οι άριστοι ηγούνται του Λαού... όταν όλα τα τάλαντα κατορθώσουν να σταδιοδρομήσουν και να λάβουν την θέσιν, η οποία τους ανήκει, από το «χάρισμα της δωρεάς» με το οποίον ήλθαν εις τον κόσμον.*